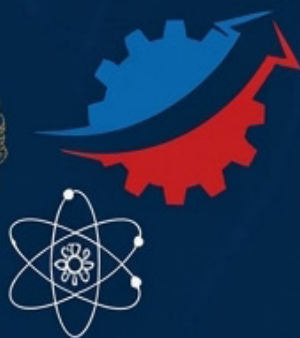

MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL

AVGUST 8-SON, III-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РАСЧЕТНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ЦЕНТР
ЮНИТЕН Т.В. ТУСКААНОА
ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, avgust.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ НА ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТЬ ТРУДА И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	9
Мусаев Озоджон Шавкат Огли MAHALLIY BUDJETNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLARINI BAHOLASH....	15
Uktamov Fazliddin Faxriddinovich ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РОЗНИЧНЫХ ОПЕРАЦИЙ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ	19
Султонмуродов Сардорбек Баходирович OLIY TA'LIM TIZIMI RIVOJLANISHINING HUDUDIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	24
Egamov Sevinchbek TIJORAT BANKLARINING TO'LOV XIZMATLARI AMALIYOTI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI...	29
B.B. Xanaliyev SAMARQAND VILOYATIDA TURISTIK KORXONALAR INNOVASION RIVOJLANISHINI SSENARIYLI PROGNOZLASH	33
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna MILLIY MODA ASOSIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA UNI O'ZLASHTIRISH SHARTLARI.....	38
Yusupova Moxinur Farxod qizi HUDUDLAR INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	48
Umaraliyev Sanjar Sultonaliyevich	

HUDUDLAR INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Umaraliyev Sanjar Sultonaliyevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada hududlar investitsion jozibadorligini oshirishda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari tadqiq etilgan. Investitsiya faolligini oshirishda soliq imtiyozlari, subsidiyalar, imtiyozli kreditlar, foiz xarajatlarini qoplash, kafillik va grantlarning o'rni tahlil qilingan. Moliyaviy rag'batlantirish choralari hududlarning iqtisodiy salohiyati, infratuzilmaviy ta'minoti, investitsion risk darajasi va loyihalarning kutilayotgan samaradorligiga muvofiq differensiallashtirish zarurati asoslangan. Shuningdek, davlat tomonidan ajratiladigan moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini natijaviy ko'rsatkichlar asosida baholash yo'nalishlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari hududlarga xususiy va xorijiy kapitalni jalb etish, investitsiya faolligini kengaytirish hamda hududlarning investitsion raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan moliyaviy rag'batlantirish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: moliyaviy rag'batlantirish, investitsion jozibadorlik, hudud, investitsiya, soliq imtiyozlari, subsidiyalar, imtiyozli kreditlar, investitsion risk, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, investitsion raqobatbardoshlik.

Аннотация. В данной статье исследованы вопросы совершенствования механизмов финансового стимулирования повышения инвестиционной привлекательности регионов. Проанализирована роль налоговых льгот, субсидий, льготных кредитов, компенсации процентных расходов, гарантий и грантов в повышении инвестиционной активности. Обоснована необходимость дифференциации мер финансового стимулирования в соответствии с экономическим потенциалом регионов, уровнем инфраструктурного обеспечения, степенью инвестиционного риска и ожидаемой эффективностью проектов. Также рассмотрены направления оценки эффективности использования финансовых ресурсов, выделяемых государством, на основе результативных показателей. Результаты исследования направлены на совершенствование системы финансового стимулирования, ориентированной на привлечение частного и иностранного капитала в регионы, расширение инвестиционной активности и повышение инвестиционной конкурентоспособности регионов.

Ключевые слова: финансовое стимулирование, инвестиционная привлекательность, регион, инвестиции, налоговые льготы, субсидии, льготные кредиты, инвестиционный риск, финансовая поддержка, инвестиционная конкурентоспособность.

Abstract. This article examines issues related to improving financial incentive mechanisms for enhancing the investment attractiveness of regions. The role of tax incentives, subsidies, preferential loans, compensation for interest expenses, guarantees, and grants in increasing investment activity is analyzed. The study substantiates the need to differentiate financial incentive measures according to the economic potential of regions, level of infrastructure provision, degree of investment risk, and expected project efficiency. It also examines approaches to assessing the effectiveness of the use of financial resources allocated by the state based on performance indicators. The findings of the study contribute to improving the financial incentive system aimed at attracting private and foreign capital to regions, expanding investment activity, and enhancing the investment competitiveness of regions.

Keywords: financial incentives, investment attractiveness, region, investment, tax incentives, subsidies, preferential loans, investment risk, financial support, investment competitiveness.

KIRISH

Hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlari investitsiya faolligini qo'llab-quvvatlash va kapital oqimlarini ustuvor yo'nalishlarga yo'naltirishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Investorning hudud tanlash qaroriga bozor imkoniyatlari, resurslar va infratuzilma bilan bir qatorda, loyihani moliyalashtirish shartlari, soliq yukining darajasi, kredit resurslaridan foydalanish imkoniyati va davlat tomonidan ko'rsatiladigan moliyaviy ko'mak ham ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli moliyaviy rag'batlantirish choralarining mazmuni va qo'llash mexanizmlarini hududlarning iqtisodiy xususiyatlari bilan muvofiqlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliyotda soliq imtiyozlari, subsidiyalar, foiz xarajatlarini qoplash, kafillik va grantlar, imtiyozli kreditlar hamda investitsiya loyihalarini birgalikda moliyalashtirish kabi vositalardan foydalanish investorlar uchun

dastlabki moliyaviy yuklamani kamaytirishga xizmat qiladi. Biroq rag'batlantirish choralarining hududlar bo'yicha bir xil qo'llanilishi mavjud iqtisodiy salohiyat, infratuzilmaviy ta'minot va investitsion xatarlar o'rtasidagi farqlarni yetarli darajada hisobga olmasligi mumkin. Natijada moliyaviy qo'llab-quvvatlash resurslaridan foydalanish samaradorligi pasayishi ehtimoli yuzaga keladi.

Shu nuqtayi nazardan, hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini differensial yondashuv asosida takomillashtirish, rag'batlantirish darajasini investitsion salohiyat, infratuzilma holati, loyiha hajmi, kutilayotgan iqtisodiy samara va risk darajasi bilan bog'lash maqsadga muvofiq. Ayniqsa, yangi ishlab chiqarishlarni tashkil etish, yuqori qo'shilgan qiymat yaratish, eksportni kengaytirish va texnologik yangilanishga qaratilgan loyihalarni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash hududiy investitsiya siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim. Mazkur maqolada hududlar investitsion jozibadorligini oshirishda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarining o'rni va ularni takomillashtirish yo'nalishlari tadqiq etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hududlarning investitsion jozibadorligini oshirish, investitsiya jarayonlarini moliyalashtirish va hududiy moliyaviy bozorlarning barqarorligini ta'minlash masalalari iqtisodiy adabiyotlarda keng tadqiq etilgan. Mazkur yo'nalishdagi ilmiy izlanishlarda investitsiya jarayonining moliyaviy manbalari, hududlarda kapital oqimlarini shakllantirish, investitsion muhitni baholash hamda investitsiyalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

Едронова V.N. va Маслакова D.O. hududlarda investitsiya jarayonining moliyaviy tarkibiy qismlarini tadqiq etib, investitsiyalarni moliyalashtirish manbalarining mazmuni va ularni baholash masalalarini yoritgan [1]. Mazkur tadqiqot hududiy investitsiya jarayonlarini moliyaviy resurslar bilan ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish uchun muhim ahamiyatga ega.

Ахметов R.R. hududiy moliyaviy bozorlarning barqarorligini oshirish muammolarini tadqiq qilgan [2]. Ushbu yondashuv hududlarda moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlari, moliyaviy bozorlarning rivojlanganlik darajasi va investitsiya jarayonlarining barqarorligi o'rtasidagi bog'liqlikni baholash imkonini beradi.

Vahabov A.V., Tadjibaeva D.A. va Xajibakiev Sh.X. jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar doirasida kapitalning xalqaro harakati, investitsiya jarayonlari hamda mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarning rivojlanish masalalarini yoritgan [3]. Mazkur ilmiy manba xorijiy kapital oqimlarining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rnini nazariy jihatdan asoslashda muhim manba hisoblanadi.

G'ozibekov D. investitsiyalarni moliyalashtirish masalalarini tadqiq etib, investitsiya faoliyatini moliyaviy resurslar bilan ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlariga e'tibor qaratgan [4]. Ushbu tadqiqot investitsiyalarni moliyalashtirish manbalarini shakllantirish va ulardan samarali foydalanish masalalarini o'rganishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Rajabov N. investitsion muhit jozibadorligini baholashning ilmiy-uslubiy jihatlarini tadqiq etgan [5]. Muallifning yondashuvi investitsion jozibadorlikni baholashda turli iqtisodiy omillar va indikatorlardan foydalanish zarurligini ko'rsatadi. Mazkur yondashuv hududlarning investitsion jozibadorligini moliyaviy ko'rsatkichlar bilan birgalikda baholash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Imomov X.X. investitsion muhitni yaxshilash va uning jozibadorligini oshirishning moliyaviy asoslarini tadqiq qilgan [6]. Mazkur tadqiqotda investitsion muhitni shakllantirishda moliyaviy omillarning o'rni hamda investitsiya jarayonlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash masalalariga e'tibor qaratilgan.

Tuxliev B.K. investitsiyalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish masalasini tadqiq etgan [7]. Ushbu tadqiqot investitsiya faoliyatini moliyaviy resurslar bilan ta'minlash mexanizmlarini takomillashtirish, moliyalashtirish manbalaridan samarali foydalanish va investitsiya jarayonlarining moliyaviy barqarorligini oshirish nuqtayi nazaridan muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarining o'rnini aniqlash va ularni takomillashtirish yo'nalishlarini ishlab chiqish uchun kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik tahlil, dinamik tahlil, tarkibiy tahlil, guruhlash va umumlashtirish usullari tashkil etadi.

Tizimli yondashuv asosida hududlarning investitsion jozibadorligi o'zaro bog'liq bo'lgan iqtisodiy, moliyaviy, infratuzilmaviy va institutsional omillar majmui sifatida ko'rib chiqildi. Bunda moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyati, kredit shartlari, davlat kafolatlari, xususi moliyalashtirish manbalari va xorijiy kreditlarning mavjudligi hududiy investitsiya muhitining muhim tarkibiy qismlari sifatida baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Investitsiyalarni moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlari hududlarda investitsion faollikni oshirish, tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirish va yirik loyihalarni amalga oshirish uchun zarur resurslarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Investitsiya jarayonlarini moliyalashtirishda bank kreditlari, boshqa qarz mablag'lari, markazlashmagan moliyalashtirish manbalari hamda xorijiy kreditlar asosiy manbalardan hisoblanadi. Ushbu manbalarning hajmi va jami investitsiyalardagi ulushi hududlarda kapitaldan foydalanish imkoniyatlari hamda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarining rivojlanganlik darajasini tavsiflaydi. Shu sababli mazkur ko'rsatkichlarning vaqt davomida o'zgarishini o'rganish investitsion muhitda moliyalashtirish tarkibining qanday shakllanayotganini aniqlash imkonini beradi. Jadvalda 2018–2025-yillarda bank kreditlari va boshqa qarz mablag'lari, markazlashmagan moliyalashtirish manbalari hamda O'zbekiston kafolati ostidagi xorijiy kreditlar dinamikasi keltirilgan bo'lib, ular asosida investitsiyalarni moliyaviy rag'batlantirishning asosiy tendensiyalarini baholash mumkin (1-jadval).

1-jadval

O'zbekistonda investitsiyalarni moliyaviy rag'batlantirish manbalarining dinamikasi, 2018–2025-yillar¹

Yil	Bank kreditlari va boshqa qarz mablag'lari hisobidan investitsiyalar, mln so'm	Ularning jami investitsiyalardagi ulushi, %	Markazlashmagan moliyalashtirish manbalari hisobidan investitsiyalar, mln so'm	O'zbekiston kafolati ostidagi xorijiy kreditlar, mln so'm
2018	22 114 815,2	17,8	87 301 436,5	17 101 766,7
2019	27 005 313,5	13,8	142 003 508,5	27 873 274,1
2020	15 933 001,7	7,6	168 191 667,4	23 221 768,0
2021	19 145 030,5	8,0	193 452 233,4	18 128 788,0
2022	17 487 645,4	6,6	224 455 706,1	15 036 943,7
2023	13 574 795,9	3,8	306 172 697,9	22 391 444,8
2024	10 124 300,7	2,0	455 283 449,9	24 208 816,6
2025	11 507 140,4	1,9	540 698 759,6	33 067 443,1

Jadval ma'lumotlari investitsiyalarni moliyalashtirish tarkibida sezilarli o'zgarishlar yuz berganini ko'rsatadi. Bank kreditlari va boshqa qarz mablag'lari hisobidan investitsiyalar 2018-yilda 22 114 815,2 mln so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2019-yilda 27 005 313,5 mln so'mgacha oshgan. Biroq 2020-yildan boshlab mazkur manba hajmida pasayish kuzatilib, 2025-yilda 11 507 140,4 mln so'mni tashkil etgan. Ularning jami investitsiyalardagi ulushi ham 2018-yildagi 17,8 foizdan 2025-yilda 1,9 foizgacha kamaygan. Bu holat investitsiyalarni moliyalashtirishda bank kreditlarining nisbiy ahamiyati pasayganini ko'rsatadi.

Bunga qarama-qarshi ravishda, markazlashmagan moliyalashtirish manbalari hisobidan investitsiyalar barqaror o'sib borgan. Ushbu ko'rsatkich 2018-yildagi 87 301 436,5 mln so'mdan 2025-yilda 540 698 759,6 mln so'mgacha yetgan. Ya'ni, davr mobaynida qariyb 6,2 baravar o'sish qayd etilgan. Bu investitsiya jarayonlarida korxonalar, xususi sektor va boshqa nodavlat manbalarning roli kuchayib borayotganini anglatadi.

O'zbekiston kafolati ostidagi xorijiy kreditlar hajmi esa 2018-yildagi 17 101 766,7 mln so'mdan 2025-yilda 33 067 443,1 mln so'mgacha oshgan. Biroq yillar kesimida uning o'zgarishi bir tekis bo'lmagan: 2019-yilda 27 873 274,1 mln so'mgacha oshgan bo'lsa, 2022-yilda 15 036 943,7 mln so'mgacha kamaygan. 2023–2025-yillarda yana o'sish kuzatilgan. Umuman, investitsiyalarni moliyalashtirishda markazlashmagan manbalar salmog'ining ortishi moliyaviy rag'batlantirish siyosatida xususi kapitalni faollashtirish muhimligini ko'rsatadi.

Umuman, 2018–2025-yillarda investitsiyalarni moliyalashtirishda markazlashmagan manbalar roli sezilarli kuchaygan, bank kreditlarining jami investitsiyalardagi ulushi esa kamaygan. Bu hududlarda xususi kapitalni rag'batlantirish, muqobil moliyalashtirish vositalarini kengaytirish va investorlar uchun moliyaviy sharoitlarni yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Hududlar investitsion jozibadorligini oshirishda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlari investorlarning kapital kiritish to'g'risidagi qarorlariga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi muhim omillardan biridir. Moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatining kengligi, kredit shartlarining qulayligi, davlat kafolatlarining mavjudligi va xususi moliyalashtirish manbalarining rivojlanganligi hududdagi investitsiya muhitining amaliy holatini belgilaydi. Ayniqsa, moliyaviy cheklovlari yuqori bo'lgan kichik biznes subyektlari uchun imtiyozli kreditlar va kafolat mexanizmlari investitsiya loyihalarini amalga oshirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga,

1 <https://stat.uz/uz/> ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

moliyalashtirish manbalarining diversifikatsiyalanganligi investitsion jarayonlarning barqarorligini oshiradi.

Mazkur jadvalda hududiy investitsion jozibadorlikni moliyaviy rag'batlantirish nuqtayi nazaridan baholashga xizmat qiluvchi asosiy indikatorlar tizimlashtirilgan. Unda bank kreditlari, davlat kafolatlari, xorijiy kreditlar, markazlashmagan moliyalashtirish, kichik biznes investitsiyalari va investitsion risklarni kamaytirish bilan bog'liq ko'rsatkichlar qamrab olingan. Ushbu indikatorlardan kompleks foydalanish hududning nafaqat mavjud moliyaviy resurslarini, balki investorlar uchun moliyalashtirishga kirish imkoniyatlarini ham baholash imkonini beradi.

Jadvaldagi ko'rsatkichlar hududlarda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarining bir nechta asosiy yo'nalishlardan tashkil topishini ko'rsatadi. Imtiyozli bank kreditlari va bank kreditlari hisobidan investitsiyalar hajmi tadbirkorlarning qarz mablag'laridan foydalanish imkoniyatini ifodalaydi. Kredit resurslarining mavjudligi, ayniqsa, kapital sig'imi yuqori bo'lgan loyihalarni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, kreditdan foydalanish imkoniyatini faqat uning hajmi bilan emas, balki foiz stavkasi, muddat va kredit olish shartlari bilan birgalikda baholash maqsadga muvofiq.

Davlat kafolatlari investitsion risklarni kamaytirishning muhim vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Davlat kafolati ostidagi kreditlarning mavjudligi investor va moliya institutlari uchun qo'shimcha ishonch yaratadi. Ayniqsa, yirik infratuzilmaviy loyihalarda bunday mexanizm uzoq muddatli moliyalashtirishni ta'minlash imkonini beradi. Xorijiy kreditlarning jalb qilinishi esa hududlarda yirik investitsiya loyihalarini moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Markazlashmagan manbalar hisobidan investitsiyalar hududlarda xususiy kapitalning faolligini ifodalovchi asosiy indikatorlardan biridir. Ushbu manbalar ulushining ortishi investitsion jarayonlarning davlat mablag'lariga bog'liqligini kamaytirib, moliyalashtirish tizimining diversifikatsiyasini kuchaytiradi. Kichik biznes investitsiyalari hajmining yuqori bo'lishi esa tadbirkorlik sektorining investitsion salohiyati va moliyaviy faolligini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, moliyalashtirish diversifikatsiyasini alohida baholash hududning moliyaviy barqarorligini aniqlashga yordam beradi. Faqat bitta moliyalashtirish manbasiga tayanish investitsion risklarni oshirishi mumkin. Shu sababli bank kreditlari, xususiy mablag'lar, xorijiy kreditlar, davlat kafolatlari va boshqa manbalarining oqilona nisbatda shakllanishi hududning investitsion jozibadorligini mustahkamlaydi. Investitsiya risklarini kamaytirishga yo'naltirilgan moliyaviy qo'llab-quvvatlash esa investorlarning hududga kirish qarorini ijobiy tomonga o'zgartirishi mumkin (2-jadval).

2-jadval

Hududlar investitsion jozibadorligini oshirishda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini baholash ko'rsatkichlari²

№	Moliyaviy rag'batlantirish mexanizmi	Asosiy baholash ko'rsatkichi	O'lchov birligi	Investitsion jozibadorlikka ta'siri
1	Imtiyozli bank kreditlari	Bank kreditlari hisobidan investitsiyalar hajmi	mln so'm	Ijobiy
2	Kredit kafolatlari	Davlat kafolati ostidagi kreditlar hajmi	mln so'm	Ijobiy
3	Xorijiy kreditlarni jalb qilish	Kafolat ostidagi xorijiy kreditlar hajmi	mln so'm	Ijobiy
4	Xususiy moliyalashtirish	Markazlashmagan manbalar hisobidan investitsiyalar	mln so'm	Ijobiy
5	Moliyalashtirish diversifikatsiyasi	Markazlashmagan investitsiyalarning jami investitsiyalardagi ulushi	%	Yuqori bo'lishi ijobiy
6	Kreditdan foydalanish imkoniyati	Bank kreditlari va qarz mablag'lari ulushi	%	Optimal darajada bo'lishi ijobiy
7	Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash	Kichik biznes investitsiyalari hajmi	mln so'm	Ijobiy
8	Investitsiya risklarini kamaytirish	Davlat kafolati va moliyaviy qo'llab-quvvatlash hajmi	mln so'm	Riskni kamaytiradi

Mazkur indikatorlar tizimi hududlarning moliyaviy imkoniyatlarini kompleks baholash va investitsion jozibadorlikni oshirishning samarali mexanizmlarini aniqlash imkonini beradi. Eng muhim yo'nalishlar — kredit resurslaridan foydalanish, xususiy moliyalashtirishni kengaytirish, davlat kafolatlarini takomillashtirish va moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilishdir.

2 <https://stat.uz/uz/> ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishda moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlari investorlar uchun qulay moliyaviy shart-sharoitlarni shakllantirish bilan bir qatorda, hududiy investitsiya siyosatining ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi. Soliq va bojxona imtiyozlari, subsidiyalar, foiz xarajatlarini qoplash, kafillik, grantlar va imtiyozli kreditlash kabi vositalar investitsiya loyihalarining moliyaviy yuklamasini kamaytirish hamda xususiy kapitalni hududlarga yo'naltirish imkonini beradi. Biroq ushbu vositalarning samarasi ularning hududiy sharoit va investitsiya loyihalarining xususiyatlariga qanchalik moslashtirilganiga bog'liq.

Fikrimizcha, moliyaviy rag'batlantirish tizimida "barcha hududlar uchun yagona shart" tamoyilidan bosqichma-bosqich hududiy differensiallashtirish tamoyiliga o'tish maqsadga muvofiq. Bunda rag'batlantirish hajmi hududning investitsion salohiyati, infratuzilmaviy ta'minoti, iqtisodiy faolligi va investitsion risk darajasini hisobga olgan holda belgilanishi lozim. Investitsion jozibadorligi nisbatan past hududlarda boshlang'ich infratuzilma va moliyaviy xarajatlarni kamaytirishga qaratilgan qo'llab-quvvatlash choralariga, yuqori salohiyatli hududlarda esa innovatsion, eksportga yo'naltirilgan va yuqori qo'shilgan qiymatli loyihalarni rag'batlantirishga ustuvorlik berish samarali hisoblanadi.

Shuningdek, moliyaviy rag'batlantirishning natijadorligini faqat ajratilgan mablag' hajmi bilan emas, balki jalb qilingan xususiy investitsiyalar, yaratilgan ish o'rinlari, ishlab chiqarish hajmi, eksport tushumi va byudjetga kelib tushadigan daromadlar kabi natijaviy ko'rsatkichlar asosida baholash zarur. Bunday yondashuv davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirib, hududlarda barqaror investitsiya muhitini shakllantirish va uzoq muddatli kapital oqimlarini ko'paytirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Едронова В.Н., Маслакова Д.О. Финансовые составляющие инвестиционного процесса в регионах: сущность и оценка // Финансы и кредит. – 2018. – № 4 (772). – С. 860–876.
2. Ахметов Р.Р. Проблемы повышения устойчивости региональных финансовых рынков // Финансы и кредит. – 2004. – № 12. – С. 34–36.
3. Vahabov A.V., Tadjibaeva D.A., Xajibakiev Sh.X. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar: darslik. – T.: Baktria press, 2015. – 584 b.
4. G'ozibekov D. Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. – T.: Moliya, 2003. – 67 b.
5. Rajabov N. Investitsion muhit jozibadorligini baholashning ilmiy-uslubiy jihatlari // "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. – 2020. – № 4. – Iyul–avgust.
6. Imomov X.X. Investitsion muhitni yaxshilash va uning jozibadorligini oshirishning moliyaviy asoslari: iqtisodiyot fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun taqdim etilgan dissertatsiya avtoreferati. – T.: TDIU, 2011. – 8 b.
7. Tuxliev B.K. Investitsiyalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish: iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati. – T.: TDIU, 2017. – 19 b.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100